

Kız Çocuklar Nasıl Fark Yaratıyor?

Kız çocukların nitelikli eğitime erişmesi yalnızca kendilerinin ve ailelerinin refah düzeylerini değil, aynı zamanda kadın istihdamı, ekonomik büyüme, toplumsal cinsiyet eşitliği, iklim direnci, halk sağlığı, toplumsal istikrar gibi konuları da olumlu yönde etkiliyor.¹ Annesi okuma bilen çocukların 5 yaşından uzun yaşama olasılığı ve aşılı olma ihtimalleri %50 artıyor; okula gitme olasılıkları iki katına çıkıyor.² Eğitim, ve özellikle kız çocukların eğitimi, ile ekonomik büyüme arasında yakın bir ilişki bulunuyor:

- Dünya Ekonomik Forumuna göre, kalkınmakta olan ülkelerde kız çocukların hakları ve eğitimine yönelik **her bir dolar, 2,8 dolar** olarak geri dönüyor.
- Başka bir araştırmaya göre, cinsiyete dayalı **eğitim eşitsizlikleri** Doğu Asya, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da %0,9-1,7 arasında; Güney Asya'da ise %0,1-1,6 arasında **daha yavaş büyümeyi** açıklıyor.

Türkiye'de Kız Çocuklar Ne Durumda?

Türkiye'de kız çocukların okullulaşması alanında gerçekleştirilen önemli çalışmaların sonucunda Türkiye geneli ilköğretim ve ortaöğretim seviyeleri okullulaşma oranları kız ile oğlan çocuklar için neredeyse aynı,³ ancak ortaöğretim seviyesinde, bölgelere ve illere göre farklılaşmalar sürüyor. Ortadoğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kız çocukların net okullulaşma oranı 2020-21 eğitim-öğretim yılında sırasıyla %78 ve %74 iken oğlan çocukların net okullulaşma oranı sırasıyla %79 ve %77.⁴ Illere göre bakıldığında bu aralık daha da açılabilir. Örneğin, bu oranlar Muş'ta kız çocuklar için % 59; oğlan çocuklar için %65; Şanlıurfa'da kız çocuklar için %62 oğlan çocuklar için %72; Bitlis'de kız çocuklar için %65, oğlan çocuklar için ise %76.⁵ Bu durum ve aşağıda sıralanan veriler, en dezavantajlı koşullarda yaşayan kız çocukların özgün ihtiyaçları gözetilerek benzer koşullardaki tüm akranları için yerel çözümler üretilmesini gerektiriyor.

Özel önlemlerle desteklenmesi gereken çocuklar arasındaki kız çocukların okullulaşma oranları daha da düşük. 2021-22 eğitim-öğretim yılında, örgün eğitim hizmetlerine erişen özel eğitim öğrencilerinin yalnızca %37'si kızdır.⁶ Haziran 2021 verilerine göre, okula giden Suriyeli öğrencilerin %49'u kız, %51'i oğlandır.⁷ Roman, Dom,

¹ GPE, 2021.

² A.g.e.

³ 2020-21 eğitim öğretim yılı, net okullulaşma oranları ilköğretim seviyesinde kız çocuklar için %93,1, oğlan çocuklar için %93,3; ortaokul seviyesinde kız çocuklar için %88,7'e, oğlan çocuklar %89, lise seviyesinde kız çocuklar için %87,8, oğlan çocuklar için %88'dir. MEB, 2021a.

⁴ MEB, 2021a.

⁵ MEB, 2021a.

⁶Feriver ve Arık, 2021, s., 40. 2020-21 yılında tüm kademelerde örgün özel eğitim hizmetlerinin yararlanan kız sayısı 156.025 iken, oğlan çocukları için bu sayı 269.507'dir.

⁷ A.g.e., s.,43.

Lom, Abdallar gibi peripatetik topluluklar arasındaki okullulaşma oranlarıyla ilgili istatistiki bilgi olmamakla birlikte, oranların çok düşük olduğu biliniyor.⁸ Sahada çalışan STÖ'ler artan ve derinleşen yoksulluğa bağlı olarak çocukların karşı karşıya oldukları en büyük risk faktörleri arasında bulunan mevsimlik tarım işçiliği, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, ev içi emek ve bakım yükü (kız çocuklar ağırlıkta) ve çocuk işçiliğinin (oğlan çocuklar ağırlıkta) geçmişte ve şu an yeterince temsil edilmeyen gruplar arasında arttığını gözlemlediklerini belirtiyor.

Türkiye'de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre,⁹ 2020 yılında resmi olarak evlenen oğlan çocuk (16-17 yaş) sayısı 726 iken, bu sayı aynı yaş grubu kız çocuklar 13.014'dir. Başka bir deyişle, 16-17 yaş grubunda evlenen kız çocuk sayısı oğlan çocuk sayısının 18 katı. Gene TÜİK verilerine göre, 2020 yılında resmi evlilikler içindeki 16-17 yaşındaki kız çocukların oranı % 2,7.¹⁰ Zorunlu eğitim süresinin uzamasıyla birlikte bu oran yıllar içerisinde azalsa da¹¹ illere göre artış gösterebiliyor. Örneğin, kız çocukların okullulaşma oranının en düşük olduğu illerden biri olan Muş'ta (%59), bu oran %11.¹² Dolayısıyla, özellikle Doğu, Güney Doğu ve İç Anadolu'nun bazı illerinde çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler ile kız çocukların eğitime katılımı arasında ilişki olduğu yönünde çıkarım yapılabilir.

Kız çocukların okula düzenli olarak gitmelerinin önündeki en büyük engellerden bir tanesi de ev içi emek ve bakım yükü olarak öne çıkıyor. TÜİK verilerine göre,¹³ 2019 yılında, 5-17 yaş arasındaki kız çocukların %51'i, oğlan çocukların ise %40'ı çeşitli ev işlerinde ailelerine yardımcı oluyor. Aynı veri setine göre, oğlan çocukların %16'sı, kız çocukların %28'i ev işlerine haftada 8 saatten fazla zaman ayırıyor.

Diğer yandan, okula devam eden kız çocuklar için kız ve oğlan çocukların fen başarıları arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın, kız çocukların bilim ve mühendislik odaklı mesleklerdeki kariyer beklentilerinin erkeklerden düşük olduğu görülüyor.

PISA kapsamında öğrencilere 30 yaşında geldiklerinde ne tür bir mesleğe sahip olmaya beklediklerini soran ankete göre, Türkiye'de, fen ve/veya matematik alanlarında yüksek başarı gösteren oğlan çocukların %33'ü mühendislik ve bilim alanında çalışmayı beklerken bu oran aynı alanlarda yüksek başarı gösteren kız çocuklar için %22. Sağlıkla ilgili işlerde çalışmayı düşünen çocukların oranı ise fen ve/veya matematikte yüksek başarı gösteren kızlar için %52, oğlanlar için ise %27.

OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) sosyal ve duygusal beceriler araştırması dahilinde, MEB tarafından 10 ve 15 yaş düzeylerindeki öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin ölçülmesinin hedeflendiği araştırmada, kız öğrencilerin "görev

---

⁸ Gündoğdu, Caymaz, Gezici, Tarlan, 2020.

⁹ TÜİK, 20 Nisan 2021.

¹⁰ A.g.e.

¹¹ Bu oran 2002 yılında %7,3'dü. TÜİK, A.g.e.

¹² TÜİK, 6 Temmuz 2020.

¹³ TÜİK, 31 Mart 2020.

performansı, işbirliği ve açık fikirlilik becerilerinde daha yüksek ortalama puanlara sahip olduğu, erkek öğrencilerin ise duygu düzenleme ve başkalarıyla etkileşimde olma becerilerindeki ortalama puanlarının daha yüksek olduğu” ortaya çıkıyor.¹⁴

Tüm bu süreçler kadınların istihdam oranlarına da yansıyor. OECD tarafından paylaşılan verilere göre, 2019 yılında 20-24 yaş grubundaki kadınların %44’ü ne eğitimde ne istihdamda. Aynı yaş grubundaki erkekler için ise bu oran %22.¹⁵

---

¹⁴ MEB, 2021b.

¹⁵ OECD, 2022.